

KÖNYVEK ÉS SZÁMOK

írta:
LENDVAI ISTVÁN

Sárgatáblás, kétszázhusz oldalas könyvet forgatok. A táblájára egy pecsétnek a képe van úgyve ezzel a felírással: Bibliotheca Civitatis Budapestiensis. Könyv a könyvekről: a Fővárosi Könyvtár évkönyve az elmúlt esztendőről. Hallom, szó esett erről az évkönyvről odabenn, Budapest székesfőváros közgyűlésén is, ahol szót emeltek a Baross-utca és a Revicky-utca közt nemes előkelőséggel meghuzódó könyvpalota, azazhogy általában a Fővárosi Könyvtár érdekében, mert hiszen annak csak a központi helyiségei vannak a nemfeg még Wenckheim-palotának nevezett círadás épületben, főkhelyiségei behálózzák egész Budapestet.

Ha most magam is szót ejtek erről a könyvekről írott könyvről és a benne foglalt számok egyikéről-másikáról, én is azért cselekszem, hogy a hivatalos és a nemhivatalos Budapestnek egyaránt segítő szeretetébe és megbecsülésébe ajánljam azt a kulturmunkát, amelynek központi irányítóhivatala ott van a volt Wenckheim-palotában, egykori főúri életnek, majd mozgalmas keresztény-nemzeti pártpolitikai hullámzásoknak, s aztán — mintegy stilszerű nyitányul mai rendeltetése elé — keresztény írói, újságírói és képzőművészeti klubéletnek csillogó szép fészében. Tehetem annál is inkább, mert jómagam is bele-belekóstoltam ennek a könyvek palotájának multbeli és mostani életébe és jómagam is a szellemi üdülés, emelkedés nem egy óráját köszönhetem a Fővárosi Könyvtár gazdag, sokoldalú, frissen és állandóan kiegészülő könyvgyűjteményének. (Mert bizony jóideje és talán még hosszú ideig vége annak a boldog világnak, mikor a magamfajta tollforgatónak a tulajdon szerény zsebéből is tellett arra, hogy Párisból, Londonból, vagy Berlinből a

maga íróasztalára szerezzen könyveket, amelyek nélkül nem tarthatna lépést a maga liktető korának szellemi életével és nem építhetné bele a maga szerény műveltségét az eleven európai kultúrába).

Nézegetem azokat a számokat, amelyek arról beszélnek, hogy miféle munka folyik a könyvtár központjában és tizenegy fiókjában és miféle szákkal kapcsolódnak bele Budapest szellemi életet élő tizezrei ebbe a munkába? Azt olvasom, hogy a könyvtár új korszakában, a háboru után, a tavalyi év volt az első, amelyben „a fejlődés szükségszerűen fölfelé ívelő vonala megtört”: harmincötezer kötettel csökkent az összes forgalom az előző esztendőéhez képest. Nem ijesztően nagy szám, de igaz van a jelentésnek: intő jel arra, hogy nem szabad még az eddigénél is jobban korlátozni a könyvanyag beszerzését, nem szabad továbbra is túlszigorúan kezelni a takarékoság piros plajbászát, mert a nemesebb szellemi igények kielégítésének folytonos megnehezítése igen szomorú jelenségeket eredményezne a szebb jövője felé küzdő nemzet fővárosának s ezen át az országnak szellemi arculatán. Mert hallgassuk csak tovább a „beszédes” számokat.

A csökkenőnek jelzett tavalyi összeforgalom is egymillió száztizenötezer négyszáznegyvennyolc, — tehát a központ és a fiókok révén egy év alatt ennyiszor jutott bele könyv vagy folyóirat Budapest szellemi életének vérkeringésébe, naponta átlag háromezernyolcszázszor. Ha megnézzük a könyvtár kölcsönzőinek foglalkozási statisztikáját, akkor (ne sajnáljuk a számok olvasását) megállapíthatjuk, hogy 1933-ban Budapesten 484 szabadfoglalkozású ember (ügyvéd, orvos, mérnök), 960 tanár, tanító, tanár-

nő és tanítónő, 1337 köztisztviselő, 426 iparos és kereskedő, 1334 magántisztviselő, 1011 bérmunkás, 2795 főiskolai hallgató, 3089 középiskolai tanuló, 1665 szakiskolai és polgári iskolai tanuló, 880 elemi iskolai tanuló, 479 tanonc, 1473 háztartásbeli, 153 katonatiszt, 48 egyetemi tanár, 164 író és művész, 149 altiszt (állami vagy fővárosi üzemű) és 292 egyéb foglalkozású egyén vette igénybe ezt a könyvtárat. Csaknem tizenhétézer ember, igazán minden társadalmi osztályból és rétegből, s amellezt ez a szám egyáltalán nem jelenti azt, hogy csakis pontosan ennyi egyénnek szellemi igényét vagy szükségletét elégítette ki, kulturális fejlődését szolgálta ez a forgalom, hanem bizonyos, hogy jóval többet.

Világos tehát, hogy ezek a számok egyfelől annak a bizonyosságai, hogy mekkora munkát — és pedig gondos, körültekintő, komoly munkát — jelent a könyvtár vezetősége és személyzete részéről ez a szellemi tömegétkeztetés (ne vegyük rossz réven a kifejezést!), másfelől pedig annak, hogy az ilyen valóban fontos, szükséges kulturintézménynek a támogatásában nem szabad, nem lehet egyedül a finaciális, a költségvetési szempontoknak érvényesülniök. Mindaddig, amíg egyetlen mód adódik hozzá, el kell követni mindent, hogy azok, akiknek Isten megadta a szellemi szomjuság nemes képességét, de a gazdasági viszonyok nem adták meg hozzá a személyes szomjuságotlalt anyagi eszközeit: jussanak hozzá kulturigényeik és szükségleteik kielégítéséhez a köz jóvoltából, azokból az adófillérekéből, amelyeket senki budapesti polgár ettől a céltől nem sajnálhat, és az egyéb kínálkozó módokon. De nemesek a hivatalos fővárosnak kell büszkén és kötelességtudóan megtennie a magáét az ilyen intézményért, hanem minden magánembernek is, akinek bármiképpen módja és alkalma van hozzá. A dolgokat a maguk összefüggé-

seiben kell látni. Nem mindegy, hogy — ha csak a tavalyi adatokat tekintjük is — háromezer egyetemi hallgató és három-négyezer középiskolai és szakiskolai tanuló a mai gazdasági viszonyok közt hozzájut-e a neki szükséges olvasmányokhoz és ha e tekintetben egyszer hiba lenne: az meglátszanék a magyar kultúra jövődjén. De áll ez a többi foglalkozásbeli kategóriákra is: kiszámíthatatlan, mit jelent szellemi pluszban vagy minuszban, ha egy főváros értelmisége könnyen és bőségesen jut hozzá a maga műveltségi horizontjának kiszélesítéséhez, egy-egy tudományos vagy szépirodalmi olvasmánynak szerencsés inspirációihoz, vagy pedig ezek nélkül kell maradnia, legalább is inséges adagolásban tudna csak néhanapján hozzájutni!

Megvallom: valami líraibb, irodalmibb hurokat szerettem volna megpengetni a Fővárosi Könyvtár mindenképpen értékes évkönyvével s a könyvek és a nemzeti élet soha ki nem merithető összefüggéseivel kapcsolatban. Nem is tudom hirtelenében — hiszen senkit sem konzultáltam abban a tekintetben, hogy van-e különösebb sürgető időszerűsége ennek a kis mementónak hivatalos és nemhivatalos körökhöz — vajjon nem lett volna-e hatásosabb afféle „színes” csevegés könyvekről és könyvtárakról? De mert az évi jelentés egynémely utalásaiból joggal gondolhattam, hogy mégsem lesz egészen kárbavesztett dolog néhány szóval és számjeggyel megmondani, hogy ezt a szép fővárosi kultur intézményünket szeretni és ápolni, minden lehető módon fejleszteni kell, megtettem. Emiatt talán megbocsátódik az is, hogy nem ismertettem az évkönyvből mindazt, amit szaktudás és általános érdekesség szempontjából méltán lehetett volna. Az egyszer a könyvfaló újságíró is gyakorlati akart lenni, nem a maga, hanem a Bibliotheca Civitatis Budapestiensis javára.